

MAYER ERZSÉBET

A föld méhe kincseinek magáncélú kihasználása egyes kérdéseiről az antik Rómában

(KONZULENS: DR. POZSONYI NORBERT)

Rómában a bányák több szempont alapján csoportosíthatóak. A nyersanyag lelőhelyeket két nagy csoportra oszthatjuk tulajdonjog szempontjából. Eszerint beszélhetünk, állami- illetve magántulajdonban lévő bányákról. A dolgozat írója a lelőhelyek magáncélú kiaknázását veti vizsgálat alá.

A bányák tulajdonosai a korai köztársaság idején magánszemélyek voltak. Ebben a korszakban érvényesült az az elv, miszerint, az ingatlan tulajdonosa a föld felszíne alatt fekvő kincseknek is birtokosa. A Földközi-tenger medencéjének meghódítása során szerzett bányák már állami tulajdont képeztek. Meg kell azonban említeni, hogy a későbbi korokban is találkozhatunk olyan kivételekkel, ahol a bányák magánszemélyek kezében voltak. Ilyen például Marcus Licinius Crassus esete, akinek számos jelentős ezüstbánya volt a birtokában (Ürögdi György: Róma kenyere Róma aranya). A Rómától távol eső jelentéktelen hozamú bányák kiaknázásának jogát a szenátus helyi vállalkozóknak adta ki, bér- és adófizetés terhe mellett, de ebben az esetben is a tulajdonjog a *res publicat* illette meg.

A dolgozat szerkezetét tekintve forrásközpontú. A *Digesta* nem foglalja össze egy könyvbe a bányászatra vonatkozó szabályokat, a primer források több szerzőtől származnak és elszórtan helyezkednek el a joggyűjteményben. A textusok eltérő időkből keletkeztek, különböző jogi iskola jogtudósaitól ebből következhet, hogy a jogászok eltérően foglalnak állást bizonyos fogalmak meghatározásában, mint például a kibányászott márvány gyümölcsként való megítélésében.

A történeti áttekintést követően a szerző az ásványi- és fémlelőhelyek magánszemélyekkel összefüggő tulajdonviszonyait elemzi, a *Digesta* jogesetein keresztül. Ezen belül a D. 23,5,18 *lavelenus* 6 *ex posteriorum*; D. 24,3,7,13 *Ulpianus* 31 *ad sab.* és a D. 23,3,32. *Pomponius* 16 *ad sab.* forráshelyek exegézisével, a hozamnyi bányák és az ezekből kitermelt nyersanyagok sorsával foglalkozik. Majd a lelőhelyek haszonélvezetének jogintézményét tanulmányozza, amelyhez a D. 7,1,9,3 *Ulpianus* 17 *ad sab.* és a D. 7,1,13,5 *Ulpianus* 18 *ad sab.* *fragmentumát* hívja segítségül. Vizsgálja továbbá a bányatulajdonos és a bányamunkások között fennálló munkajogi viszonyokat, mindezt a dáciai viaszostáblák tükrében teszi.

A munka befejezéséként a szerző összefoglalja, a római bányászat magánjogi vetületeit és az exegézis során tett megállapításait.